

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

**T/16855. számú
törvényjavaslat**

a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény módosításáról

**Előadó: Dr. Petrétei József
igazságügy-miniszter**

2005. június

2005. évi ... törvény
a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény módosításáról

1. §

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 70. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

„70. § (1) Eredeti műalkotás tulajdonjogának műkereskedő közreműködésével történő visszterhes átruházásakor szerzői díjat kell fizetni. E rendelkezést csak a műalkotás tulajdonjogának első – a szerző részéről történő – átruházását követően kell alkalmazni. E díjazásról nem lehet lemondani.

(2) E § alkalmazásában eredeti műalkotás a képzőművészeti alkotás (pl. kép, kollázs, festmény, rajz, metszet, nyomat, litográfia, szobrászati alkotás), az iparművészeti alkotás (pl. falikárpit, kerámia, üvegtárgy) és a fotóművészeti alkotás, feltéve, hogy azt maga a szerző készítette, vagy olyan másolat, amely eredetinek minősül. Eredetinek minősül a másolat, ha korlátozott számban a szerző maga készítette, vagy az ő irányításával készült. A sorszámmal, a szerző kézjegyével ellátott, vagy más alkalmas módon a szerző által megjelölt műpéldányt ilyen másolatnak kell tekinteni.

(3) E § alkalmazásában műkereskedőnek minősül a műalkotásokat forgalmazó természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság.

(4) A szerzői díj mértéke a műalkotás - adót és más köztartozást (pl. kulturális járulékot) nem tartalmazó - pénzben kifejezett vagy kifejezhető ellenértékének (a továbbiakban: vételárának)

- a) 5 százaléka a vételárnak az 50 000 eurónak megfelelő forintösszeget meg nem haladó részében;
- b) 3 százaléka a vételárnak az 50 000, 01 és 200 000 eurónak megfelelő forintösszeg közötti részében;
- c) 1 százaléka a vételárnak a 200 000, 01 és 350 000 eurónak megfelelő forintösszeg közötti részében;
- d) 0,5 százaléka a vételárnak a 350 000, 01 és 500 000 eurónak megfelelő forintösszeg közötti részében;
- e) 0,25 százaléka a vételárnak az 500 000 eurónak megfelelő forintösszeg feletti részében.

(5) A díj mértéke nem haladhatja meg a 12 500 eurónak megfelelő forintösszeget.

(6) A díjfizetési kötelezettség nem terjed ki az (1) bekezdésben szabályozott átruházásra, ha az adót és más köztartozást (pl. kulturális járulékot) nem tartalmazó vételár nem haladja meg az 5000 forintot.

(7) A forintösszeg számításánál a Magyar Nemzeti Banknak a szerződéskötés szerinti naptári negyedév első napján érvényes hivatalos devizaárfolyama irányadó.

(8) Ha muzeális intézmény nem műkereskedőtől szerzi meg az eredeti műalkotás tulajdonjogát, az (1) bekezdésben meghatározott szerzői díjat nem kell megfizetni, feltéve, hogy a muzeális intézmény működése jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja.

(9) A szerzői díjat a műkereskedő fizeti meg a képzőművészeti és iparművészeti alkotásokra vonatkozó szerzői jogok közös kezelését végző szervezetnek. Ha a tulajdonjog átruházását eredményező ügyletben több műkereskedő működik közre, a műkereskedők a díj megfizetéséért egyetemlegesen felelnek. Ilyen esetben egymás között a kötelezettség a műkereskedők közül - ha eltérően nem állapodnak meg - az eladót terheli. Ha az ügyletben közreműködő műkereskedők közül egyik sem vesz részt eladóként az átruházásban, eltérő megállapodás hiányában a kötelezettség közülük a vevőt terheli.

(10) A műkereskedő a szerzői díjat negyedévenként, a negyedévet követő hónap 20. napjáig köteles megfizetni az adott negyedévben megkötött szerződések után a képzőművészeti és iparművészeti alkotásokra vonatkozó szerzői jogok közös kezelését végző szervezetnek. A szerzői díj megfizetésekor közölni kell a szerző nevét, hacsak az nem bizonyul lehetetlennek, valamint a mű címét, művenként a vételárat és a díj összegét. A közös jogkezelő szervezet a hozzá befolyt szerzői díjat az alkotás szerzőjének vagy jogutódjának fizeti ki.

(11) A közös jogkezelő szervezet a műkereskedőtől az (1) bekezdésben meghatározott átruházásra vonatkozó szerződés megkötésétől számított három évig követelheti mindazoknak az adatoknak a megadását, amelyek a díj beszedéséhez szükségesek.

(12) Az (1)-(11) bekezdésben foglaltakat alkalmazni kell

- a) arra a szerzőre, illetve jogutódjára, aki az Európai Gazdasági Térség bármely tagállamának állampolgára, továbbá
- b) az Európai Gazdasági Térségen kívüli országok állampolgáira is, feltéve, hogy a szerző, illetve jogutódja állampolgársága szerinti ország jogszabályai biztosítják a követő jogot az illető országban az Európai Gazdasági Térség tagállamaiból származó szerzők és jogutódjaik számára, vagy
- c) arra a szerzőre, illetve jogutódjára, aki nem állampolgára az Európai Gazdasági Térség egyik tagállamának sem, de szokásos tartózkodási helye a Magyar Köztársaság területén van.

(13) A (12) bekezdés *b)* pontja tekintetében az igazságügy-miniszter nyilatkozata irányadó. Az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról szóló 2001. szeptember 27-i 2001/84/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatálya alá tartozó műalkotás esetében az igazságügy-miniszter az Európai Bizottság által közzétett lista figyelembevételével adja ki a nyilatkozatot.”

2. §

Az Szjt. 100. §-ának (1) és (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek, egyidejűleg e § a következő új (3) bekezdéssel egészül ki, a (3) és (4) bekezdés számozása pedig (4) és (5) bekezdésre változik:

„(1) A szerzői jogok védelmi idejének eltelte után az eredeti műalkotás tulajdonjogának műkereskedő közreműködésével történő visszterhes átruházásakor járulékot kell fizetni.

(2) A járulék mértéke az adót és más köztartozást (pl. kulturális járulékot) nem tartalmazó vételár öt százaléka. Az eredeti műalkotások körének és a vételár fogalmának meghatározására, valamint a járulék kötelezettjére, beszedésére és átutalására a 70. § rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell azzal az eltéréssel, hogy a közös jogkezelő szervezet a megfizetett járulékot az alkotó tevékenység támogatására és az alkotóművészek szociális céljaira használja fel.

(3) Nem kell a járulékot megfizetni, ha az eredeti műalkotás tulajdonjogát muzeális intézmény szerzi meg vagy ilyen intézménytől szerzik meg.”

3. §

Az Szjt. 113. §-ának helyébe a következő rendelkezés lép:

„E törvény a következő uniós jogi aktusoknak való megfelelést szolgálja:

- a)* a Tanács 91/250/EGK irányelve (1991. május 14.) a számítógépi programok jogi védelméről;
- b)* a Tanács 92/100/EGK irányelve (1992. november 19.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogokról;
- c)* a Tanács 93/83/EGK irányelve (1993. szeptember 27.) a műholdas műsorsugárzásra és a vezeték útján történő továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői jogra és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra vonatkozó egyes szabályok összehangolásáról;
- d)* a Tanács 93/98/EGK irányelve (1993. október 29.) a szerzői jog és egyes kapcsolódó jogok védelmi idejének összehangolásáról;
- e)* az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről;

- f) az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban érvényesülő szerzői és kapcsolódó jogok egyes kérdésekben történő összehangolásáról;
- g) az Európai Parlament és a Tanács 2001/84/EK irányelve (2001. szeptember 27.) az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról.”

4. §

(1) E törvény 2006. január 1-jén lép hatályba.

(2) E törvény rendelkezéseit a törvény hatályba lépését követően kötött szerződésekre kell alkalmazni, azzal, hogy megfelelően alkalmazni kell az 5. §-ban említett irányelv 10. cikkét is.

5. §

Ez a törvény az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról szóló 2001. szeptember 27-i 2001/84/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést szolgálja.

INDOKOLÁS
a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény módosításáról szóló törvényjavaslathoz

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS

I.

Az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról szóló 2001/84/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: Irányelv) átültetésének határideje 2006. január 1-je. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) módosításáról szóló törvényjavaslatnak (a továbbiakban: Javaslat) a 2005 első félévében történő elfogadását indokolja, hogy az érintett szereplők számára kellő hosszúságú felkészülési idő maradjon. (Az Indokolás mellékletét képezi az Irányelv cikkeit és a Javaslat ennek megfelelő szakaszait egymáshoz rendelő megfelelési táblázat.)

Ez a Javaslat megteremti az összhangot a magyar jog és az Irányelv között. Ennek érdekében módosítja a követő jogra vonatkozó szerzői jogi rendelkezéseket, különös tekintettel a díjfizetésre kötelezettek körére, valamint a díj mértékére és a fizetés részletszabályaira. A módosítás továbbá részben átalakítja a fizető köztulajdon (*domain public payant*) jogintézményének szabályozását is.

II.

2.1. A követő jog nemzetközi jogi háttereként az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló, 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény (a továbbiakban: BUE) Brüsszelben, 1948. június 26-án aláírt szövegébe iktatták be a 14ter cikket, amely a tagállamok számára opcionális jelleggel tette lehetővé a követő jogi szabályozás bevezetését.¹

¹ A BUE 14ter cikkének hivatalos francia szövege a következő:

[*Droit de suite sur les œuvres d'art et les manuscrits*: 1. Droit à être intéressé aux opérations de revente; 2. Législation applicable; 3. Procédure]

1) En ce qui concerne les œuvres d'art originales et les manuscrits originaux des écrivains et compositeurs, l'auteur — ou, après sa mort, les personnes ou institutions auxquelles la législation nationale donne qualité — jouit d'un droit inaliénable à être intéressé aux opérations de vente dont l'œuvre est l'objet après la première cession opérée par l'auteur.

2) La protection prévue à l'alinéa ci-dessus n'est exigible dans chaque pays de l'Union que si la législation nationale de l'auteur admet cette protection et dans la mesure où le permet la législation du pays où cette protection est réclamée.

3) Les modalités et les taux de la perception sont déterminés par chaque législation nationale.

Ennek pontos magyar fordítása (a BUE nem hivatalos magyar szövegét tartalmazó 1975. évi 4. tvr. pontatlan fordítást tartalmaz, ezért nem ezt közöljük):

[*A műalkotásokon és kéziratokon fennálló követő jog*. 1. Az újraeladásból való részesedéshez fűződő jog; 2. Alkalmazandó jog; 3. Eljárás]

2.2. A nemzetközi szerzői jogban (így a BUE-ban is) általánosan érvényesülő nemzeti elbánás elve alól engedett kivételként a BUE követő jogi szabálya lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy más tagállam állampolgárai számára csak az anyagi viszonyosság fennállása esetén biztosítsák a követő jogot. Tekintettel arra, hogy ugyan az Európai Unió valamennyi tagállama részese a BUE-nak, ám a követő jogot nem mindegyik ismeri, kizárólag a viszonyossági szabály alapján előfordulhatna, hogy az Európai Unióban az állampolgárságuk alapján különbséget tesznek a szerzők között.

Az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a továbbiakban: EKSZ) 12. cikke tiltja az állampolgárság alapján történő bármely megkülönböztetést, és az Európai Bíróság két, szerzői jogi tárgyú ítéletében éppen erre a diszkriminációtilalomra hivatkozva “írta felül” a nemzetközi szerzői jogi védelmi rendszer egyes, viszonyosságra épülő elemeit.

Az Európai Bíróság esetjoga alapján a BUE viszonyossági szabályát nem alkalmazhatja a tagállam abból a célból, hogy kizárja az igényérvényesítés lehetőségét más tagállamok állampolgárai esetében olyan szerzői jogokra nézve, amelyeket az adott tagállam saját állampolgárai javára biztosít. Az ilyen viszonyossági szabály alkalmazása az állampolgárságon alapuló megkülönböztetésnek az EKSZ 12. cikkében rögzített közösségi szintű tilalmából következő egyenlő bánásmód követelményébe ütközik.

III.

3.1. A követő jog intézménye a BUE-ban való szabályozását követően, a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvényt (a továbbiakban: régi Szjt.) módosító és kiegészítő 1978. évi 27. törvényerejű rendelet 3. §-ával került a magyar szerzői jog rendszerébe.

A jogintézmény bevezetése mögött az a jogpolitikai megfontolás húzódott meg, hogy a képzőművészeti alkotások értéke a forgalomban gyakran gyorsan az eredeti vételárnak a többszörösére növekszik, és ennek hasznát már csak a műkereskedő élvezi, a szerző (mivel a későbbi eladásokban nem vesz részt) egyáltalán nem részesül belőle. Ezen a méltánytalan helyzeten kívánt javítani a követő jog bevezetése, amely biztosítja, hogy a mű sikeréből a művész is részesedjen. A követő jog segítségével megkíséreltek egyensúlyt létrehozni a képzőművészeti alkotások szerzőinek és azon alkotóknak a gazdasági helyzete között, akik műveik további hasznosításából az egyéb szerzői jogi eszközök útján juthatnak bevételhez. A követő jog alapján az alkotásnak a szerző általi első előadását követő minden további eladásából származó árból a szerző meghatározott részesedésre (5%-ra) volt jogosult.

1) Az eredeti műalkotásokat és az írók és zeneszerzők eredeti kézíratait illetően a szerzőnek - halála után a nemzeti jog által arra feljogosított személyeknek vagy intézményeknek elidegeníthetetlen joga, hogy a szerző által eszközölt első átruházást követően részesüljenek a mű eladásából származó haszonból.

(2) A fenti bekezdésben előírt védelem az Unióhoz tartozó bármely országban csak akkor követelhető, ha a szerző nemzeti joga biztosít ilyen védelmet, és csak annyiban, amennyiben annak az országnak a joga, ahol a védelmet igénylik, ezt lehetővé teszi.

(3) A díjak mértékét és beszedésének módozatait az egyes országok joga határozza meg.

3.2. Ezen a korábbi szabályozáson hatályos szerzői jogi kódexünk, az Szjt. sem változtatott sokat, amikor 70. §-ában kimondta, hogy eredeti képzőművészeti és iparművészeti alkotás tulajdonjogának kereskedelmi tevékenységet folytató gazdálkodó szervezet közreműködésével történő átruházásakor szerzői díjat kell fizetni. E rendelkezést csak az alkotás tulajdonjogának a szerző részéről történő, első átruházását követően kell alkalmazni. Eredeti képzőművészeti és iparművészeti alkotásnak minősül a festmény, a rajz, a sorszámmal és a szerző kézjegyével ellátott sokszorosított képgrafika és iparművészeti alkotás, valamint a szobrászati alkotás és a gobelin. A szerzői díj a vevőt terheli. Mértéke az általános forgalmi adót nem tartalmazó vételár öt százaléka. A díj beszedéséért és átutalásáért a kereskedelmi tevékenységet folytató gazdálkodó szervezet felel. A muzeális intézmény és a muzeális közgyűjtemény mentes a díjfizetési kötelezettség alól. A szerzői díjat a képzőművészeti és iparművészeti alkotásokra vonatkozó szerzői jogok közös kezelését végző szervezethez kell átutalni. A közös jogkezelő szervezet a hozzá befolyt szerzői díjat az alkotás szerzőjének vagy jogutódjának fizeti ki. A kereskedelmi tevékenységet végző gazdálkodó szervezet a szerzői díjat negyedévenként - a negyedévet követő hónap 20. napjáig - köteles átutalni a közös jogkezelő szervezethez. Az átutaláskor közölni kell a szerző nevét - vagy azt, hogy a szerző nevét a művön nem tüntették fel -, valamint a mű címét, technikáját és művenként a díj összegét.

IV.

A követő jog a szerző egyéb vagyoni jogaihoz hasonlóan a szerző életében és a halálát követő év első napjától számított hetven évig áll fenn, ezután már nem érvényesíthető.

Az Szjt. 100. §-a a követő joghoz hasonló tartalommal írja elő a lejárt védelmi idejű eredeti képzőművészeti és iparművészeti alkotás tulajdonjogának kereskedelmi tevékenységet folytató gazdálkodó szervezet közbejöttével történő átruházása utáni járulékfizetést. A fizető köztulajdon (*domain public payant*) intézménye a követő jogtól – amellet, hogy a védelmi idő lejártá után lép be – annyiban tér el, hogy a beszedett járulékot nem meghatározott szerző, illetve jogutódja kapja közvetlenül, hanem a közös jogkezelő szervezet a hozzá átutalt járulékot az alkotói tevékenység támogatására és az alkotóművészek szociális céljaira használja fel. Az átláthatóság követelményének megfelelően a járulék összegéről, felhasználásáról a nyilvánosságot évente a kulturális örökség minisztere hivatalos lapjában tájékoztatja. Jelenleg az Szjt. utaló szabálya alapján a járulék mértéke szintén 5 %.

Tekintettel arra, hogy az Irányelv nem tartalmaz a fizető köztulajdonra vonatkozóan szabályozást, azaz ez a jogintézmény kívül esik az Irányelv által szabályozni kívánt körön, ennek fenntartása és a szabályozás részleteinek kidolgozása tagállami kompetenciába tartozik. A Javaslat annyiban módosítja a fizető köztulajdonra vonatkozó szabályokat, amennyiben a követő jogi szabályoktól való eltérés igénye azt indokolja.

V.

A Javaslát benyújtását hosszú felkészülés előzte meg. Ennek részét képezte több konzultáció az Európai Bizottsággal, és más tagállamok jogalkotást előkészítő szerveivel. A Javaslátot az előkészítők az előkészítés korai szakaszától kezdődően széles körű szakmai és társadalmi vitára bocsátották.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

Az 1. §-hoz

A Javaslát az Szjt. hatályos 70. §-ának teljes szövegét újrafogalmazza, és új bekezdésekkel egészíti ki.

A 70. § (1) bekezdéséhez

A 70. § (1) bekezdése értelmében a követő jog tárgyát képezi minden, a szerző által eszközölt első átruházást követő visszterhes tulajdonátruházás. Az ingyenes ügyletek (pl. ajándékozás) tehát mentesek a díjfizetési kötelezettségtől, de a visszterhes tulajdonátruházásra irányuló bármely ügylet (adásvétel, csere, illetve egyéb, a Ptk.-ban nem nevesített, visszterhes tulajdonátruházást eredményező ügylet) megalapozza a díjigényt.

A követő jog az Irányelv (1) preambulumbekendése és 1. cikkének (1) bekezdése szerint nem átruházható, elidegeníthetetlen szerzői jogosultság, és előzetesen sem lehet róla lemondani. Az Irányelv ezen szabálya összhangban van a BUE 14ter cikkével, amely szintén a követő jog elidegeníthetlenségéről rendelkezik. Tekintve, hogy a követő jogra vonatkozóan jelenleg az Szjt. nem tartalmaz a díjazásról való lemondás jogának kizárására vonatkozó szabályt, az Irányelvvel való összhang megteremtése érdekében szükséges ennek a kifejezett kimondása.

A 70. § (2) bekezdéséhez

A jelenlegi 70. § (2) bekezdésben foglalt taxatív felsorolás alapján a festmények, rajzok, sorszámmal, vagy az alkotó kézjegyével ellátott képregnyfikák, iparművészeti alkotások, szobrászati alkotások és gobelinek újraeladása után érvényesíthető a követő jog. Ugyanakkor az Irányelvben említett kép, szobor, kerámia, üvegtárgy-fogalomnak nincs az Szjt.-ben megfelelője, a kollázs, metszet, nyomat, litográfia, egyáltalán nem feleltethető meg egyik hatályos fogalomnak sem, a fotóművészeti alkotás pedig egyértelműen nem tartozik a jelenleg díjigénnyel érintett körbe, ezért szükséges a 70. § (2) bekezdésében a felsorolás példálózóvá tétele, és az Irányelvnek jobban megfelelő fogalmi rendszer kialakítása. A Javaslát egyrészt példálózó felsorolást tartalmaz, másrészt összhangba hozza a műtípusok törvényi meghatározását az Irányelvvel.

Az Irányelv 2. cikkének (2) bekezdése értelmében azok az alkotások minősülnek eredetinek, amelyeket korlátozott számban a művész készített, vagy az ő irányítása alatt készítettek. Az itt megkövetelt eredetiség nem áll összefüggésben az Szjt. 1. §-ának (3) bekezdésében foglalt egyéni-eredeti jelleg követelményével. A műalkotásoknak egyéni eredeti jelleget kell felmutatnia ahhoz, hogy egyáltalán védelemben részesüljenek. A szerzői jogi védelem részét képezi a követő jog, amely azonban csak az eredeti vagy annak minősülő műpéldányok átruházása kapcsán érvényesül. Tehát a védelem feltétele a mű egyéni-eredeti jellege, a követő jog pedig csak az eredeti műpéldányokra vonatkozik.

Figyelembe véve azt, hogy a sorszámozás és a kézjegy elhelyezése a műalkotás példányán tipikus formája annak, hogy a szerző sajátjának ismeri el a művet, ezért a Javaslat ezeknek a műpéldányoknak az eredetiségét vélelmezi, ugyanakkor nem zárja ki egyéb elismerési módok lehetőségét sem.

Az Irányelv kifejezetten nem rendelkezik arról, hogy a követő jogi szabályozás általában kiterjedjen-e valamennyi iparművészeti alkotásokra is. Tekintettel arra, hogy a követő jog intézménye szempontjából az iparművészeti alkotások igen szoros rokonságot mutatnak a képzőművészeti alkotásokkal (mivel a műpéldány értéke ebben az esetben is közvetlenül összefügg a mű értékével), továbbá a magyar követő jogi szabályozás hagyományosan kiterjed az iparművészeti alkotások körére is, ezért a Javaslat ezeket az alkotásokat a díjigénnyel érintett körben tartja, és ezeket is a műalkotás-fogalomba tartozónak tekinti.

A 70. § (3) bekezdéséhez

Az Irányelv 1. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy a követő jogot valamennyi átruházásra alkalmazni kell, amelyben a “műtárgypiac hivatásos szereplői” (*art market professionals, Vertreter des Kunstmarkts, professionnels du marché de l'art*) – így például aukciós házak, művészeti galériák és általában bárki, aki műalkotásokat forgalmaz – eladóként, vevőként, illetve közvetítőként közreműködnek. Az Irányelv nem definiálja a “műtárgypiac hivatásos szereplője” fogalmát. A magánszemélyek közti ügyleteket egyértelműen kizárja a díjigényből, ugyanakkor az Irányelv fogalmi rendszerében a muzeális intézmények is a “műtárgypiac hivatásos szereplőinek” minősülhetnek.

Noha az “*art market professionals*” irányelvi fogalmának szó szerinti fordítása a “műtárgypiac hivatásos szereplői” kifejezés volna, ez tartalmilag a műkereskedő fogalmának felel meg, ezért a Javaslat e fogalmat használja. Műkereskedőnek minősülnek a bármilyen szervezeti formában működő aukciós házak, galériák és a muzeális intézmények is, feltéve, hogy műalkotások forgalmazásával is foglalkoznak. A “forgalmaz” kifejezés a tevékenység rendszeres jellegére utal. A muzeális intézmények gyűjtőtevékenységének pénzügyi hátteréhez szükséges, vagy egyéb okból eszközölt eseti eladások következtéppen nem eredményezik azt, hogy a muzeális intézmény is műkereskedőnek minősülne.

A 70. § (4) bekezdéséhez

Az Irányelv (20) preambulumbekkezdése és 5. cikke egyértelműen rögzíti, hogy a díjigény alapjának az eladási árat kell tekinteni, amely azonban az adót nem tartalmazza. Vagyis a díjigény alapjaként a 70. § (4) bekezdésében is a nettó vételárat kell meghatározni, és nem az értéknövekedés révén elért többletbevételt, amiből következik, hogy a díj megfizetésének kötelezettsége független a műkereskedőnek az ügyletből származó hasznától.

Az Irányelv fenti előírásának megfelelően a követő jog számítási alapjához az eladási árat nem csak az ÁFA-val és a kulturális járulékkal, hanem minden más köztartozással is csökkenteni kell. Az irányelvi szabály célja ugyanis az, hogy a szerzőt

annak a díjazásnak a megfelelő része illesse meg, amely az eladóhoz jut az értékesítéskor. Ezért a Javaslatban a 70. § (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy valamennyi köztartozást figyelmen kívül hagyni a díj számításakor.

Az Irányelv az eladási árnak az 50 000 euró (kb. 12 500 000 Ft) alatti részében lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy eltérjenek a minimális 4%-os díjmértéktől: itt a magyar piaci helyzet figyelembevétele alapján a Javaslat szerint a hatályos – és az Irányelvben megállapított – 5 %-os díj alkalmazása célszerű. A Javaslat a 3 000 euró alatti értékű ügyletek esetében is az 5 %-os ráta alkalmazását tartja indokoltnak, élve az Irányelv 4. cikkének (3) bekezdésében foglalt lehetőséggel.

A 70. § (5) bekezdéséhez

Tekintettel arra, hogy az Irányelv 4. cikkének (1) bekezdése kifejezetten rögzíti a díjigény felső határát (12 500 euró; kb. 3 125 000 Ft), ezért szükséges ennek megállapítása a Javaslatban is.

A 70. § (6) bekezdéséhez

Az Irányelv abból kiindulva, hogy a kis értékű eladások nem befolyásolják jelentősen a belső piac működését, a szubszidiaritás elvének megfelelően a tagállamokra bízva annak a legalacsonyabb eladási árnak a megállapítását, amely alatt az ügyletek mentesülnek a díjfizetési kötelezettség alól. Ez az eladási ár azonban a 3. cikk (2) bekezdése értelmében nem haladhatja meg a 3 000 eurót (kb. 750 000 Ft-ot). A (22) preambulumbekkezdés pedig hangsúlyozza, hogy ennek a minimumnak a megállapításánál figyelemmel kell lenni a pályakezdő művészek támogatásának általános kultúrpolitikai céljára. A magyar műtárgypiacon a díjigénnyel érintett ügyletek legnagyobb része messze az irányelvben rögzített határérték alatt marad. Figyelembe véve továbbá, hogy a magyar követő jogi szabályozás hagyományosan nem állapít meg alsó határt, a Javaslatban egy alacsony küszöbérték (5 000 forint) került meghatározásra, ami adminisztratív korlátnak is tekinthető, mivel e szint alatt a kezelési költségek már meghaladják a kifizethető díjat.

A küszöbérték kizárólag forintban történő megállapítása azért célszerű, hogy az ne legyen bizonytalan az ügylet időpontjában (azaz biztosan lehessen tudni, hogy az adott ügylet díjfizetési kötelezettség alá tartozik-e vagy sem), illetve hogy ne függjön az árfolyam esetleges ingadozásától. (Mivel a küszöbérték jóval az Irányelv által megjelölt 3000 euró alatt marad, nem valószínű, hogy a küszöbérték forintban történő megjelölése folytán az Szjt. a belátható jövőben az Irányelvvel ellentétbe kerülne.)

A 70. § (7) bekezdéséhez

A forintösszeg számításánál a műkereskedők és a közös jogkezelő szervezet által is könnyen alkalmazható, viszonylag stabil számítási módszerként a Magyar Nemzeti Banknak a szerződés-kötés szerinti naptári negyedév első napján érvényes hivatalos devizaárfolyama irányadó.

A 70. § (8) bekezdéséhez

Az Irányelv fogalmi rendszerében a múzeumok is minősülhetnek műtárgypiac hivatásos szereplőjének. Az Irányelv rendelkező része nem tartalmaz kivételi szabályt arra az esetre, ha a nyilvánosság számára hozzáférhető, non-profit jelleggel működő múzeumok vásárolnak műalkotást, a (18) preambulumbekzdés értelmében azonban azok az ügyletek kivételt képeznek a díjfizetési kötelezettség alól, amelyek során a magánszemélyek adnak el ilyen múzeumnak műalkotást. A kivételi szabályozás indoka a múzeumok közérdekű gyűjtőtevékenységének elősegítése. Ez a kivétel azonban nem terjed ki azokra az esetekre, amikor a múzeum – a műtárgypiac hivatásos képviselőjeként eljárva – eladja az alkotást, illetve közvetítőként működik közre az ügyletben. Ilyen esetekben ugyanis nem áll fenn olyan közérdek, amely indokolná, hogy a szerző vagy más jogosult ne részesedjen az árból.

Az Szjt. szóhasználatát összhangba kell hozni a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (a továbbiakban: kulturális törvény) szövegével.

A kulturális törvény 48. §-ának (5) bekezdése előírja, hogy a közérdekű muzeális gyűjteményekre és kiállítóhelyekre egyebekben a múzeumokra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A közösségi jog nem tartalmaz egységes múzeumfogalmat, ezért a tagállamok igen eltérő szakmai követelményeknek megfelelő intézményeket tehetnek kedvezményezetté. Tekintettel arra, hogy a kulturális törvény értelmében vett múzeumok, közérdekű muzeális gyűjtemények és kiállítóhelyek egységes szakmai követelményeknek kell, hogy megfeleljenek, indokolt, hogy mindhárom intézmény-típus a kedvezményezett körbe kerüljön.

Tekintettel arra, hogy a muzeális intézményként történő besorolásban nem játszik szerepet az a szempont, hogy az adott múzeum a tevékenységét non-profit alapon végzi-e, ki kell emelni a kedvezményezett körből azokat az intézményeket, amelyek műkereskedelemmel is foglalkoznak, mivel esetükben egyértelműen kimutatható a jövedelemszerzési cél.

A 70. § (9) bekezdéséhez

Az Irányelv (28) preambulumbekzdése és 6. cikkének (2) bekezdése alapján a követő jogot egyéni joggyakorlás útján, továbbá kötelező, illetve önkéntes közös jogkezelés útján is lehet érvényesíteni. Európában a követő jogot ismerő tagállamok közül számos a közös jogkezelés útján történő jogérvényesítést írja elő (Belgium, Dánia, Németország, Észtország, Franciaország, Luxemburg, Lengyelország, Portugália). A magyar szerzői jog e tekintetben hagyományosan kötelező közös jogkezelést állapít meg.

Figyelembe véve azt, hogy a közösségi jog a jogérvényesítés bármely módját lehetővé teszi, a gyakorlat pedig erre vonatkozóan különös problémákat nem jelzett, a Javaslat a 70. § (9) bekezdésében fenntartja a közös jogkezelést a joggyakorlás kizárólagos módjaként.

Az Irányelv (25) preambulumbekkezdése és az 1. cikk (4) bekezdése alapján a követő jogdíj az eladót terheli. (Az eladó az a személy vagy vállalkozás, akinek vagy amelynek nevében az eladási ügyletet kötik.) Ugyanakkor, ha a műtárgypiac hivatásos szereplője nem eladóként vesz részt az ügyletben, a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy a műtárgypiac hivatásos szereplője egyedül vagy az eladóval együttesen feleljen a követő jogdíj megfizetéséért.

Az újonnan bevezetésre kerülő szabályozás célja megegyezik a hatályos Szjt.-ével: a díj legbiztosabb beszedését igyekszik garantálni. A Javaslat szerint a díjat a műkereskedő fizeti meg a képzőművészeti és iparművészeti alkotásokra vonatkozó szerzői jogok közös kezelését végző szervezetnek. A Javaslat abban az esetben tesz különbséget a díjfizetési kötelezettség alanya (akinek mögöttes a felelőssége), és a megfizetésért felelős személy között, ha több műkereskedő vesz részt az ügyletben. Így olyan esetben,

- ha az eladó műkereskedő, a vevő pedig nem, az alapszabály érvényesül, vagyis az eladó fizeti a jogdíjat, és a közös jogkezelő szervezet is tőle követelheti a jogdíj megfizetését (ld. tipikus esetben a galériától történő vásárlást);
- ha a vevő műkereskedő, az eladó pedig nem, akkor a vevőtől lehet követelni a díj megfizetését (pl. ha galéria vásárol a maga részére);
- ha sem az eladó, sem a vevő nem műkereskedő, azonban a közvetítő igen, akkor a közvetítőtől követelheti a közös jogkezelő szervezet a jogdíjat;
- ha az eladó és a vevő is (ill. a közvetítői is) műkereskedő, akkor a közös jogkezelő szervezet felé egyetemlegesen felelnek. A törvény a szerződési szabadság elvét figyelembe véve elsőbbséget ad a felek belső jogviszonyának, lehetővé téve azt, hogy maguk rendezzék, hogy ki lesz a díjfizetés végső kötelezettje. Abban az esetben, ha ez elmaradna, a szabályozás az ügyletben eladóként részt vevő műkereskedőre telepíti a kötelezettséget. Olyan esetben, ha az ügyletben részt vevő műkereskedők közül egyik sem az eladói pozícióban van, szintén csak eltérő megállapodás hiányában határozza meg a törvény, hogy közülük a vevő lesz a végső kötelezett;
- ha a műkereskedő első alkalommal szerzi meg a szerzőtől az alkotást, akkor az kívül esik a díjfizetési kötelezettség hatályán.

A 70. § (10) bekezdéséhez

A 70. § (10) bekezdése lényegét tekintve megőrzi a hatályos Szjt.-nek a díjfizetésre kialakult és bevált részletszabályait.

A 70. § (11) bekezdéséhez

Az Irányelv 9. cikke alapján a jogosultak számára biztosítani kell, hogy az újraeladást követő három éven belül követelhessék a műalkotás piac képviselőjétől mindazon információk megadását, amelyek az újraeladással kapcsolatos követő jogdíj

beszédéhez szükségesek. A rendelkezés a jogérvényesítést kívánja erősíteni, különösen azokban a tagállamokban, ahol erre vonatkozóan a szabályozás nem tartalmaz garanciákat. E rendelkezést ülteti át a Javaslat a 70. § (11) bekezdésével.

Az információhoz jutáshoz kötődő hároméves határidő független a hatályos 70. §-ának (6) bekezdésében, illetve a Javaslat szerinti 70. § (10) bekezdésében említett esedékességi határidőtől, amelyhez az általános elévülési idő kapcsolódik.

A 70. § (12)-(13) bekezdéséhez

Magyarországnak az Európai Unió valamennyi tagállamának állampolgárai számára az Európai Bíróság esetjoga alapján kell biztosítani a követő jogi védelmet [C-92/92. és C-326/92. sz. Phil Collins kontra Imtrat Handelsgesellschaft mbH és Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH és Leif Emanuel Kraul és EMI Electrola GmbH ügyben 1993. október 20-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-05145. o.); C-360/00. sz. Land Hessen kontra G. Ricordi & Co. Bühnen- und Musikverlag GmbH ügyben 2002. június 6-án hozott ítélet (EBHT 2002., I-05089. o. .)] Az Irányelv hatálya ugyanakkor nem csak az Európai Unió tagállamaira terjed ki, hanem az EGT Vegyes Bizottságának az EGT Megállapodás XVII. Függelékét (Szellemi tulajdon) módosító, 2002. december 6-án elfogadott 171/2002. határozata alapján az EGT Megállapodásban részes országokra is, ezért a szabály személyi hatályát is ehhez kell igazítani.

Az Irányelv 7. cikkének (1) bekezdése alapján a tagállamok biztosítják, hogy azon szerzőket, akik harmadik országok állampolgárai, illetve az ő jogutódaikat csak akkor illeti meg a követő jog ezen Irányelv és az érintett tagállam jogszabályainak megfelelően, ha a szerző, illetve jogutódja állampolgársága szerinti ország jogszabályai biztosítják a követő jogot az illető országban a tagállamokból származó szerzők és jogutódaik számára. A viszonyosság fennállásáról a Bizottság folyamatosan frissített listát tesz közzé, amely csupán tájékoztató jellegű, nem konstituálja önmagában a viszonyosságot.

Az Európai Bizottság által közzétett indikatív lista legtöbb országa részese a BUE-nak, így ezek tekintetében Magyarország a BUE alapján garantálja a viszonyosságot. A BUE-n kívüli országok, amelyek azonban szerződő felei a Kereskedelmi Világszervezet létesítéséről szóló egyezményrendszer egyik elemének, a szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozó egyezmény (a továbbiakban: TRIPS-egyezmény) 9. cikkének (1) bekezdése alapján a BUE rendelkezéseit követik. Viszont az Európai Bizottság által eddig közzétett listán már jelenleg is szerepel több olyan ország, amelyek nem részesei sem a BUE-nak, sem a TRIPS-egyezménynek, így ezek vonatkozásában kell rendelkezni arról, hogy Magyarország biztosítja állampolgáraik számára a követő jogot. Ezt a viszonyossági szabály kimondásával teszi meg a Javaslat. Az Irányelv szerint a viszonyosságnak a tagállamok szerzőivel és azok jogutódaival szemben kell fennállnia, vagyis nem elég az, hogy a magyar szerzők (vagy valamelyik másik tagállamban állampolgársággal rendelkező szerzők) illetve jogutódaik vonatkozásában biztosítja a harmadik ország a követő jogot, ezt minden EU-tagállammal szemben meg kell tennie, csak akkor fogja számára a magyar jog is azt biztosítani.

Az Irányelv lehetővé teszi, hogy a tagállamok biztosítsák a követő jogot olyan szerzők számára is, akik nem állampolgárai az Európai Gazdasági Térség egyik tagállamának sem, de szokásos tartózkodási helyük az adott tagállam területén van. E rendelkezés a Javaslathoz – a többi szabályhoz hasonlóan – a jogutódokra is kiterjedő hatállyal került megfogalmazásra.

A 2. §-hoz

Figyelemmel arra, hogy a fizető köztulajdon intézményére nem terjed ki az Irányelvben foglalt szabályozás, nem szükségszerű, hogy az e jogintézményre vonatkozó rendelkezések mindenben kövessék a követő jogra irányadó szabályokat.

Ennek alapján a fizető köztulajdon tekintetében nem érvényesül a követő jogdíj megállapításánál újonnan bevezetett degresszív kulcsrendszer. Minden érintett ügylet után egységesen az adót és más köztartozást (pl. kulturális járulékot) nem tartalmazó vételár 5 %-át kell megfizetni.

A díjfizetési kötelezettség nem terjed ki azokra az ügyletekre, amelyekben muzeális intézmény eladóként vagy vevőként működik közre. (Tehát azok az ügyletek, amelyekben a muzeális intézmény egyéb szerepben vesz részt, nem mentesülnek a járulékfizetés alól.)

A 3-5. §-hoz

A Javaslathoz e §-okban a záró rendelkezéseket tartalmazza. A törvény 2006. január 1-jén lép hatályba, azzal, hogy rendelkezéseit a törvény hatályba lépését követően kötött szerződésekre kell alkalmazni, és megfelelően alkalmazni kell az 5. §-ban említett irányelv 10. cikkét is, amely szerint “az irányelv szabályait alkalmazni kell minden, a 2. cikkben meghatározott eredeti műalkotásra, amely 2006. január 1-jén a tagállamok joga szerint még szerzői jogi védelem alatt áll, vagy a fenti időpontban megfelel a jelen irányelv által biztosított védelem feltételeinek.”